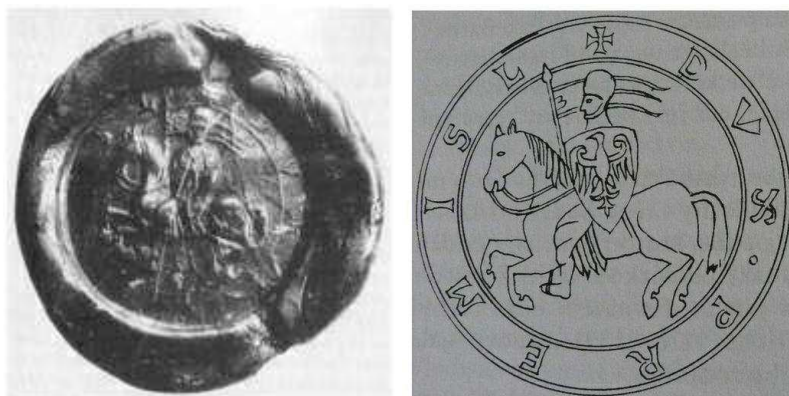

Nejstarší heraldika na mincích

1. ledna 2020 v 11:45

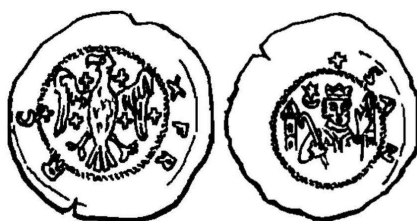
O počátcích heraldiky v Čechách se mluví/píše v souvislosti s pečetí Přemysla Otakara I. z roku 1192, na které je na jezdcově štítu vyobrazená orlice. Ta je považovaná za nejstarší dochované vyobrazení plamenné svatováclavské orlice jako českého/přemyslovského znaku. K tomu se uvádí ještě jaxi mimochodem, že se plamenná orlice vyskytuje na "několika mincích knížete Bedřicha".

Kresba pečeti
od **Augusta Sedláčka**,
významného znalce
české sfragistiky

údajně nejstarší vyobrazení svatováclavské orlice jako heraldického znamení na pečetí Přemysla I. Otakara z r. 1192

Plamenná svatováclavská orlice byla snad používána už za života světce, jehož jméno nese - sv. Václava (+935). Nicméně heraldika - tedy užívání erbů - přišla v Evropě do módy teprve v první polovině 12. století (cca 1135-1155 první znaky ve Francii, Anglii, Německu...). Že by se ale do Čech dostala až se zpožděním několika dekád?!

Čechy, Bedřich, denár C.636 s vyobrazením orlice

Podle Cachovy typologie českých denárů existuje jediný denár Bedřicha, na kterém je zobrazená orlice. Jde o typ C.636 datovaný do 2. Bedřichovy vlády v letech 1179-1181. Na minci je orlice v celém obrazovém poli a kolem ní rovnoramenné křížky. Řekl bych, že náznaky heraldických vyobrazení orlice na štítu lze pozorovat už na denáru C.620 - tedy na minci Soběslava II. z let 1173-1179. Zde v rubní scéně žehná biskup knížeti, který drží v pravici pozdvížený meč a levou rukou přidržuje na zem postavený štít. A právě na tomto štítu lze s trochou fantazie zahlédnout vyobrazenou orlici:-)

Čechy, Soběslav II., denár C.620 - na štítu v Rv. orlice(?)

Podobně je to se lvem. Toho měl poprvé užít ve znaku až moravský markrabě Vladislav Jindřich roku 1213. Historiky neuznávaný kronikář Dalimil uvádí spojitost znaku lva už se získáním královské hodnosti Vladislavem II. v r. 1158. Skutečností je, že s vyobrazením jednoocasého lva se setkáváme na mincích knížat Soběslava II. a Bedřicha. Lev tu evidentně již není zobrazen v zápase s člověkem jako symbol boje člověka s hříchem, jak to můžeme vidět na starších denárech, ale jako důstojně stojící, zpravidla z levé strany vyobrazené, zemské zvíře.

Jsou to denáry C.618 knížete Soběslava II. a C.632 knížete Bedřicha, které dle mého názoru lze považovat za nejstarší vyobrazení českého lva, ještě jednoocasého, jako zemského znaku.

Čechy, Soběslav II., denár C.618 a Čechy, Bedřich, denár C.632 s vyobrazením jednoocasého lva zleva

Polepšení českého lva o druhý ocas není prokazatelně časově zařazené. Takřčený Dalimil píše o udělení druhého ocasu českému lvu Přemysla Otakara I. římským králem Otou IV. za pomoc s potlačením saské vzpoury, ale historici a heraldikové to považují za kronikářovu smyšlenku s odůvodněním, že Přemysl I. nikdy lva jako heraldické zvíře nepoužíval. Jsou tu ale znovu mince, které dokládají opak - na denáru C.668 je opět vzorně, byť tentokrát z pravé strany, vyobrazený důstojně stojící jednoocasý lev; na plzeňském denáru C.701 (společně ražbě Přemysla I. se synem Václavem z let 1228-1230) jde již nadevší pochybnost o heraldickou figuru, neboť jednoocasý lev zprava na rubu mince je korunovaný! Faktem zůstává, že bezesporu nejstarší zobrazení dvouocasého lva jako heraldické figury na mincích je známé až z velkých brakteátů Přemysla Otakara II. - typů C.762, 769 a 770.

Čechy, Přemysl I., denár C.668 a Čechy, Přemysl I. společně s Václavem I., Stará Plzeň, denár C.701 s vyobrazením jednoocasého lva zprava (ve druhém případě korunovaného!)

Čechy, Přemysl Otakar II., denár - velký brakteát C.762 a C.770 s vyobrazením dvouocasého lva ve skoku

Z toho, co bylo uvedeno, je zřejmé, že za nejstarší doklady užívání heraldických znamení v prostředí českého knížecího dvora lze považovat už některé výjevy na mincích knížat Soběslava II. a Bedřicha. Jednalo by se o doklady o desetiletí starší než dosud uváděné a patrně bližší reálnému tempu pronikání módních trendů ze západní Evropy na pražský dvůr. Rovněž v otázce užití jednoocasého lva knížaty Soběslavem II., Bedřichem a Přemyslem I. Otakarem i jeho polepšení na dvouocasého, který je dodnes českým znakem, přinášejí mince nezvratná svědectví, jejichž dosavadní interpretace by možná stály za zvýšenou pozornost současných historiků-heraldiků.